

El principi d'igualtat

COMISSIÓ DE COOPERACIÓ

La igualtat de valor entre persones és el principi bàsic que orienta les activitats de la Comissió de Cooperació Internacional de l'Ajuntament d'Alella. Tot i que ens centrem en el problema de la desigualtat econòmica entre països, el fet de formar part d'aquesta comissió implica creure que tothom és important en el mateix grau i que cal denunciar tota forma d'exclusió que contradigui aquest principi bàsic. Però en cap cas entenem la igualtat com una forma d'uniformitat, només usem el terme per referir-nos a una valoració de les persones en un sentit que podríem anomenar vertical, en què ningú és més o menys valuós que l'altre i, per tant, no pot ser discrimi-

nat ni discriminar. Mentre que la diversitat en sentit horitzontal, entesa com les diferències entre persones, és riquesa que s'ha de promoure i preservar. Dedicarem aquest article a fer una breu reflexió sobre les formes de discriminació bàsiques: el racisme, el classisme i el sexisme.

Racisme

Anomenem racisme les accions d'exclusió de les persones segons el grup ètnic al qual pertanyen. Els sociòlegs Henri Tajfel i Ted Turner (1979) van estudiar el favoritisme endogrupal que es refereix a la tendència a fer judicis més favorables quan es tracta de membres del propi grup i menys favorables quan es tracta de persones alienes. Segu-

rament aquest principi té el sentit de valorar més allò proper i conegut sense que això impliqui una actitud racista. L'historiador francès Maurice Sartre (2004) explica que tot i que grecs i romans van dominar uns altres pobles, en cap cas van portar a terme polítiques d'exclusió i molt menys d'extermini dels pobles dominats: contràriament, eren inclosos i respectats en les seves tradicions. No és fins al segle XVI que l'Església catòlica comença a considerar que la sang transmet un cert nombre de qualitats morals de pares a fills i, per primera vegada en la història europea, s'utilitzen els criteris de raça com a motiu de marginació. El determinisme biològic fonamenta la justificació de l'actitud et-

nocèntrica que apareix en aquell moment i que s'expressa en una gradació que va de l'estat salvatge a la societat civil. Tots els pobles es classifiquen des d'una condició gairebé animal a la plena humanitat, la dels blancs, que han assolit l'estadi superior de civilització. Aquesta concepció tenia la funció de qualificar de salvatges aquells que no eren blancs i fer possible, entre més barbaritats, l'esclavatge de milions de persones. En aquell moment el racisme ja queda estructurat i, en essència, no difereix de les pràctiques racistes que podem observar avui i que consisteixen en la discriminació, la deshumanització, l'exclusió, la persecució i l'extermini que, molt sovint, es porten a terme amb tota impunitat. Actualment, el genocidi que té lloc a Palestina és un exemple en directe del racisme pragmàtic que hem definit.

Classisme

Es refereix a la discriminació exercida segons la classe social a la qual es pertany. Aquest tipus de discriminació es pot donar de manera simple quan una persona o un grup n'exclouen d'altres pel fet de formar part de posicions socials que es consideren inferiors. Més greu és el classisme estructural que es dona quan el sistema afavoreix la divisió en classes i es perjudica les baixes. Aquest tipus de classisme instituit i normalitzat ha estat, malauradament, l'habitual. En els diversos moments històrics identifiquem dues classes socials bàsiques: si ens centrem en les societats esclavistes trobem els esclaus i les persones lliures, en el feudalisme els serfs i la noblesa, en el capitalisme la burgesia i el proletariat. Però actualment la divisió entre classes és cada vegada més complexa i borrosa. Segons el sociòleg Pierre Bourdieu (1980), el classisme contemporani es refereix a la distribució desigual dels diversos capitals. A més del capital econòmic trobem el capital social, que comprèn les xarxes de relacions personals, el capital cultural entès com a coneixements i habilitats i el capital simbòlic, que es compon del prestigi i reconeixement dels altres. Actualment ja no es pertany a una classe social concreta, sinó a una determinada posició que és resultat de la possessió dels diversos tipus de capital.

Sexisme

Discriminar segons el sexe té un origen molt llunyà i està relacionat amb la divisió sexual de les tasques en el medi social (Harris, M. 1981), que fins no fa gaire, en més o menys grau, s'havia donat en totes les cultures. A diferència de l'actualitat als països occidentals, tradicionalment la dona havia quedat encabida en el món in-

tern, ocupada en tot allò relacionat amb la reproducció. Més enllà de la gestació tenia la funció d'educar, alimentar i, en general, agençar totes les qüestions relacionades amb l'afectivitat i la cura. Per altra banda, l'home quedava assignat al món extern, als aspectes productius i materials, ocupat en l'efectivitat. La causa d'aquesta divisió de les tasques es troba en el fet que la maternitat va ser molt determinant per a les dones, perquè el cicle gestació-part-alletament, i torna a començar, les confinava en espais interiors i entorns protegits. A més, els homes, per la major força física de què habitualment disposen, han estat

"SEGONS EL SOCIÒLEG PIERRE BOURDIEU, EL CLASSISME CONTEMPORANI ES REFEREIX A LA DISTRIBUCIÓ DESIGUAL DELS DIVERSOS CAPITALS"

"SIMONE DE BEAUVOIR, A EL SEGON SEXE, EXPLICA COM LA IDENTITAT DE GÈNERE NO ÉS SINÓ UNA CONSTRUCCIÓ SOCIAL I QUE, PER TANT, EL GÈNERE NO EXISTEIX EN SI MATEIX"

adequats per al món exterior, on el treball sense maquinària era extremament dur: l'arada, el pic i la pala. La divisió sexual de les tasques, com tot ordre social, implica accions de manteniment d'aquest ordre. Les accions han consistit bàsicament en una enculturació determinada i diferenciada entre fills i filles, portada a terme per les mares en major grau a causa del seu rol central en la transmissió cultural. Aquestes explicaven a les nenes que sempre havien d'estar encantadores per trobar un home que les mantingués. I si la nena tenia interès en algun àmbit al marge del reproductiu, la feien desdir-se'n ben aviat. Els nens, en canvi, havien de ser forts, competius, insensibles (els nens no ploren) i centrats en qüestions pràctiques i productives. Però avui cap d'aquestes recomanacions té sentit, perquè la funció reproductiva s'ha simplificat per la sanitat moderna i pel descens en el nombre de fills, en el cas de les dones. I en el dels homes ja no té sentit la duresa i la força física pel fet que les feines que la requereixen, ja

les fan les màquines. Però la transmissió cultural diferenciada per a nens i nenes es manté en part i és causant d'això que anomenem sexisme, és a dir l'assignació diferenciada per a cada sexe d'un conjunt de funcions, trets de personalitat, interessos, capacitats determinades i maneres d'actuar que es consideren adequades i que es pressuposa que han de tenir les persones segons el tipus de genitals amb què han nascut. El gènere és aquest conjunt de característiques associades a un sexe de manera estereotipada que, transmeses durant l'enculturació, respon a necessitats d'una altra època. Simone de Beauvoir, a *El segon sexe* (1949), explica com la identitat de gènere no és sinó una construcció social i que, per tant, el gènere no existeix en si mateix. En la mateixa direcció, la psicòloga feminista de la igualtat Sandra Bem, a *Teoria de l'esquema de gènere* (1976), proposa fer una llista del conjunt de característiques que componen cadascun dels dos gèneres. Seguidament, diu d'identificar les característiques que es poden qualificar d'útils o prosocials, en general les que són positives, i considerar només aquestes com elements de transmissió tant per a nenes com per a nens de manera indiferenciada. La igualtat de gènere implica posar fi al gènere. A la pràctica potser només caldria deixar de parlar d'homes i de dones i simplement parlar de persones.

Igualtat radical

És ben coneguda la dissonància entre el convenciment que no som racistes, clasistes o sexistes i la realitat quotidiana. Segurament els fonaments d'aquesta tendència a discriminar sense adonar-nos-en, els podem trobar en la por del diferent i en el fet de desconfiar d'allò que és desconegut. Potser la clau per no caure en actituds discriminatòries és seguir el principi d'igualtat de manera radical, encara que es contradiguin discursos normalitzats o políticament correctes. Per exemple, actualment quedarien desautoritzats per sexistes alguns principis defensats per l'actual feminisme de la diferència com el sistema paritari, perquè es tracta de discriminació de gènere, encara que sigui positiva.

Sartre, M. (2004). *Les Grecs et les Romains étaient-ils racistes?*

Tajfel, H., i Turner, J. C. (1979). *An integrative theory of intergroup conflict*

Bourdieu, P. (1980). *El sentit pràctic*

Harris, M. (1971). *Introducción la antropología general*

Beauvoir, S. (1949). *Le deuxième sexe*

Bem, S. L. (1976). *Sex typing and androgyny: Further explorations of the expressive domain.* ●